

Ds Jaco Zuurmond

4^e zondag van de herfst

2Samuel 1, 1 – 18 – met aansluitend gezongen het treurlied van David om Saul en Jonatan

Hoe zijn de helden gevallen,
Die vochten als leeuwen? Zo.
De sterksten en liefsten van allen,
Afgemaakt zijn ze, zo:
Hun ruggengraat gebroken,
Hun ogen uitgestoken,
Zo vallen helden, zo.

Waar zijn hun namen gebleven?
Hun harten als vonken? Hier.
Die meer dan hun eigen leven
Te geven hadden, zijn hier.
Hun geest nog ongebroken,
Hun laatste hoop ontloken
In onze harten, hier.

Ach, mijn zusje, mijn broeder,
Gemarteld en vermist,
Ik durfde niet vermoeden,
Dat zo de wereld is.
De zon mag mij verslinden,
Geen hart zal vrede vinden,
Als 't blijft zoals het is.

(Huub Oosterhuis – naar 2Sam. 1,18v)

Gemeente van de Levende!

En weer is het oorlog in Syrië. Alsof het in die regio inmiddels niet genoeg geweest is wordt het vuur weer opgestookt. Met veel gebral – én het nodige beroep op God - worden we er dagelijks aan herinnerd dat in deze wereld alleen het recht van de sterkste telt. En dit cynisme is killing. Wat je nog aan idealen over had wordt er door uitgehold. De wetten van deze wereld zijn nu eenmaal anders, zo vertellen kranten en journaals je, dag aan dag opnieuw. Er valt in deze wereld niet te kiezen – het gaat nu eenmaal zo – en je kunt niet anders dan je erbij neerleggen en er indien nodig aan mee doen.

(Tussen haakjes... De eerlijkheid gebiedt te zeggen dat we soms ook keuzemomenten voorbij laten gaan. Nederland had zich bepaald actiever kunnen opstellen in het terughalen en hier berechten van uit Nederlandse IS-leden... Hoe ingewikkeld en misschien zelfs wel weerzinwekkend ook. Maar nu is het te laat en komen ze bij gebrek aan bewaking gewoon vrij... en zullen ze vast alsnog onze kant op komen, maar dan zonder controle, zonder te worden berecht).

En weer is het oorlog. En weer vallen er slachtoffers. Onder de bevolking. Maar ook sneuvelen weer soldaten, vaak zo jong. En dat onze wereld dat normaal vindt... dat is het cynisme ten top.

Hoe zijn de helden gevallen? Zo!

En weer is het oorlog in het Samuëlboek. Oorlog die het einde betekent van koning Saul en zijn zoon Jonatan. Saul was een koning met idealen. We zijn met onze doorgaande lezing helaas pas halverwege het Samuëlboek ingestapt, maar Sauls koningschap begon met grootse daden van bevrijding. Hij was een koning die stond voor bevrijding, voor vrede, voor gerechtigheid, voor leven. Een koning met idealen. Een koning die stond voor hoop. Een waardige 'gezalvde van de Heer'. Een Messias, in goed Hebreeuws.

Aan de ene kant.

Aan de andere kant stond Saul – zoals we ook vorige week al constateerden- voor een soort populisme *avant la lettre*. Als koning was hij ook het antwoord op de vraag van het volk dat een koning wilde 'zoals alle andere volken er een hebben'. Sauls naam betekent dan ook 'gevraagde', 'gezochte'. Saul is het antwoord op de vraag van het volk dat beseft dat het in deze wereld nu eenmaal toegaat zoals het er in deze wereld aan toegaat – en dat je dus maar beter mee kan doen. Vertrouwen op de God van de Vrede is mooi, maar doe ons toch maar liever een koning. Een beetje sterke, als het even kan. Saul torende met kop en schouders boven iedereen uit, zo vertelt het verhaal dan fijntjes. Ofwel, daarmee redden we het misschien in deze harde tijd. Of redden we het misschien tenminste wat langer.

En zo was Saul naast drager van een ongekende belofte – vrede, gerechtigheid – tegelijk ook het antwoord op de vraag van een volk dat zwichtte voor het cynisme van de wereld. De mooiste idealen... en tegelijk het bitterste cynisme – en dat verenigd in één persoon. Daar moest Saul wel aan kapot gaan. Hoe zijn de helden gevallen? Zo!

Dit is de tragiek die op de achtergrond speelt in het verhaal van de dood van Saul en Jonatan .

Luisteren we wat nauwkeuriger naar het verhaal, dan zien we die achtergrond in het verhaal van vandaag zelfs op de voorgrond treden. Twee maal klonk in het verhaal van vandaag een verwijzing naar Amalek. De aartsvijand van het Bijbels Israël. Amalek dat tijdens de lange woestijntocht, van Egypte naar het land van Gods belofte, het volk Israël aanviel – in de achterhoede wel te verstaan, waar de vrouwen en kinderen lopen. David had Amalek verslagen – zo opende het verhaal van vandaag.

En het was een Amalekiet, zo wordt vervolgens verteld, die Saul, de letterlijk doodgelopen Saul, met zijn zwaard de genadesteek toebrengt.

'Amalek' staat in de Bijbel voor het vleesgeworden 'recht van de sterkste', voor het vleesgeworden cynisme. Amalek is de macht die de *exodus* van slaven blokkeert– want bevrijding, recht voor zwakken, voor slaven, kán niet zijn, mag niet zijn. Haman in het verhaal van Ester is ook een Amalekiet. Haman die eiste dat iedereen voor hem zou buigen: "buig voor het onrecht of sterf" – vleesgeworden cynisme. Bij de profeten heet Amalek 'Gog'. Gog kom je, volgens de profeet Ezechiël, tegen tot aan de poorten van het nieuwe Jeruzalem. Een profetie die in het boek Openbaring, zo hoorden wij vandaag in onze 2^e lezing, wordt herhaald.

Denk over Amalek niet te licht, nooit te licht. Hoe machtig is Amalek? De profeten, die zozeer zochten naar gerechtigheid, wisten maar al te goed hoe ver weg die wens is: Het onrecht, de leugen, het cynisme heerst op aarde... van nu aan, tot aan de poorten der eeuwigheid...

Het meest cynische moment in het leven van Saul betreft díens confrontatie met Amalek. Ook van Saul wordt verteld dat hij Amalek versloeg. De opdracht was om de Amalekieten met al hun bezit uit te roeien. Wat Saul na zijn overwinning ook doet. Alleen net niet volledig. Saul spaart de koning van de Amalekieten, koning Agag (daar komt het woord Gog vandaan). En met de koning sparen Saul en zijn manschappen dan gelijk ook maar het beste van het vee – ofwel alles wat van waarde was.

En zo deed Saul dus zelf precies waar Amalek voor stond: Het recht van de sterkste.

En zo was Saul inderdaad een koning, 'zoals de andere volken die hebben'.

Het vleesgeworden cynisme.

Dat is wat speelt op de achtergrond... als vandaag op de voorgrond wordt verteld hoe het een Amalekiet was die Saul, de gezalfde van de Heer, doodde. Saul is kapot gegaan aan het cynisme van de wereld. Omdat het in hem was gekropen.

Dat is wat met ons gebeurt... als het cynisme van de wereld bezit over ons neemt. Dan verliest een mens zijn idealen. Haar dromen. Dan verliest een mens uiteindelijk zijn menselijkheid. Als het cynisme van de wereld bezit van jou neemt, dan ga je daar als mens aan kapot.

Hoe zijn de helden gevallen? Zo! Telkens weer.

Maar op derde dag wordt een ander verhaal verteld.

Het verhaal van vanmorgen begon daarmee – met die curieuze opmerking: ‘op de derde dag’.

De dag van de ommekeer. De dag van Gods ommekeer. De dag van Pasen. De dag van de Opstanding.

Op de derde dag wordt verteld van die andere gezalfde.

Dat is het bijzondere van het boek Samuël, dat het weet heeft van twee ‘gezalften van de Heer’ – twee ‘Messiassen’ - Saul én David. Ze dragen allebei deze titel. Deze opdracht. Hun verhalen lopen voortdurend door elkaar. Soms kan je ze nauwelijks uit elkaar halen, zozeer lijken hun verhalen op elkaar. Geen Saul zonder David, geen David zonder Saul.

Op de derde dag is het een Amalekiet die aan David Sauls hoofd- en armband aan komt bieden. De attributen van het koningschap.

Zie je het voor je?

Het cynisme ten top: De koning van Israël door een Amalekiet tot koning gekroond...

Want geef het nu maar toe David, zo ís het toch, in deze wereld? In deze wereld telt toch alleen het recht van de sterkste? Wees jij dan de allersterkste! Leve de Koning!

En dáár weigert David op in te gaan.

Op de derde dag wordt het verhaal van twee Messiassen verteld.

De éne droeg de zonde van het volk op zijn koningsrug. Tot in zijn dood is Saul het antwoord op de vraag van het volk geweest – de vraag vol cynisme - die wel tot de dood moest leiden. In de dood van Saul loopt a.h.w. het cynisme van onze wereld dood in zichzelf. Lam Gods dat de zonde der wereld weg draagt... ontferm u over ons.

...

Op de derde dag, opstandingsdag, wordt ons, vandaag, hier nu, midden in onze harde wereld, het verhaal verteld van een gezalfde die ‘nee’ zegt.

Zo niet. Het zal niet waar zijn dat cynisme de enige weg is.

Er is een andere weg. Een weg van vrede, van gerechtigheid. Een weg van idealen die zich niet laten corrumperen Ja, midden in deze harde wereld.

Midden in deze vreselijk harde wereld wordt het verhaal verteld van een Gezalfde Gods, Messiasman David, die breekt met het recht van de sterkste. Hij gaat de deal met Amalek niet aan. Zó niet. Zo nooit.

En zo pakt David in feite de oerdroom van Saul op... als ‘gezalfde van de Heer’. Zo pakt David de k rn van het leven van Saul op. David ‘gedenkt’ Saul, met wie hij samen het messiasschap deelt!

David, op deze derde dag, ís Saul... die uit de dood, ja úit de dood, uit de macht van de dood opstaat. Ofwel Saul, eindelijk verlost van dat dodelijke cynisme, dat heel deze wereld in zijn greep lijkt te hebben.

Nieuwtestamentisch gezegd – in David wordt Saulus Paulus.

Op de derde dag zingt deze David zijn lied... zijn koningslied...

Ach, mijn zusje, mijn broeder,

Gemarteld en vermist,

Ik durfde niet vermoeden,

Dat zo de wereld is.

De zon mag mij verslinden,

Geen hart zal vrede vinden,

Als ’t blijft zoals het is.

Laat het zo zijn.

Amen